

Jakub Niewiński

Szkola Doktorska Nauk Humanistycznych i Społecznych UZ

ORCID: 0000-0002-8791-9882

e-mail: j.niewinski@ip.uz.zgora.pl

Alina Kobylecka

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 106728@g.elearn.uz.zgora.pl

Eryk Korejwo

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: eryk2002.korejwo@gmail.com

Ewelina Kośmidek

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: ewelinakosmidek3107@gmail.com

BUDUJEMY MOSTY ŁĄCZĄCE PRZESZŁOŚĆ Z TERAŹNIEJSZOŚCIĄ KU PRZYSZŁOŚCI (KOŁO NAUKOWE „W DIALOGU”)

Tworzenie społeczeństwa, w którym szanowana jest godność każdego człowieka, to jedno z najważniejszych wyzwań współczesności. Dlatego umiejętność prowadzenia dialogu opartego na zrozumieniu i poszanowaniu różnic staje się kluczową kompetencją w codziennych relacjach międzyludzkich. W ćwiczeniu tej umiejętności może pomóc edukacja międzykulturowa. Szuka ona inspiracji w filozofiach dialogu Martina Bubera i/lub Emmanuela Levinasa, filozofii społecznej Jürgena Habermasa czy też w filozofii interkulturowej reprezentowanej przez Rama Adhara Malla, który zauważył, że

Przypadkowe spotkanie różnych kultur, filozofii i religii w następstwie nowoczesności (ze wszystkimi jej globalnymi formacjami technologicznymi) wymaga intensywnego i wzajemnego dialogu ze strony wszystkich zainteresowanych. W świetle tej sytuacji krótkowzroczne byłoby rozwiązywanie problemów wzajemnego zrozumienia poprzez rozpatrywanie prawdy i fałszu określonej kultury, religii czy filozofii w kategoriach metafizycznych. Jakkolwiek aprioryczna, metafizyczna lub ideologiczna decyzja wyklucza możliwość prawdziwego zrozumienia (Mall 2000, s. 74).

Dalej badacz trafnie wskazuje, że

Zjawisko rozumienia jest ulicą dwukierunkową, ponieważ nasze pragnienie zrozumienia drugiego i nasze pragnienie bycia zrozumianym przez drugiego idą w parze i są dwiema stronami tej samej monety [...]. Perspektywa pedagogiczna jest najważniejsza, ponieważ przygotowuje drogę do praktycznej realizacji orientacji międzykulturowej (tamże, s. 84).

Dlaczego „dialog”? Wierzymy, że jest on kluczem do tego, by uczyć się lepszej komunikacji w świecie ogarniętym przemocą słowa, dezinformacją oraz zaburzoną aksjologią. Uczelnia jest tym środowiskiem, które w bezpieczny sposób umożliwia prezentowanie różnorodnych opinii, systemów wartości, poglądów. Pluralizm dyskursów stanowi szansę, by każda osoba znalazła dla siebie miejsce, w którym doświadczy empatii oraz poczuje się komfortowo. Naszym celem jest przede wszystkim budowanie dialogu poprzez wzajemną uważność, zaufanie oraz ćwiczenie wrażliwości międzykulturowej w bezpośrednim kontakcie z Innym. Z tą myślą w roku akademickim 2021/2022 rozpoczęliśmy na Uniwersytecie Zielonogórskim działalność studenckiego Koła Naukowego „W Dialogu”. Inicjatorami pomysłu byli: prof. Ewa Pasterniak-Kobylecka z Instytutu Pedagogiki oraz doktorant Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych – Jakub Niewiński.

Najważniejszym elementem dialogowania jest poznawanie drugiego człowieka i umiejętność aktywnego słuchania i uważnej obecności. Kluczowe w tym procesie jest spotkanie. Filozofia spotkania zakłada, że musi się ono odbywać w życzliwej i pozbawionej oceniania atmosferze. Norwescy edukatorzy z Nansen Center for Peace and Dialogue podkreślają, że „Dialog to sposób komunikacji charakteryzujący się uwagą i skoncentrowaniem. Wstępnym warunkiem dialogu jest wola wysłuchania innych. Bez słuchania nie ma dialogu. Poza wolą słuchania ważna jest umiejętność zadawania właściwych pytań; pytań, które pomogą nam zrozumieć drugą osobę. Słuchanie i zadawanie właściwych pytań dają pole do budowania szacunku wobec odmienności oraz motywują do zaakceptowania rozbieżności” (Popovic, Seehausen, Grande 2019, s. 24).

W roku akademickim 2022/2023 zapoznaliśmy się głównie z kulturą żydowską. Dzięki udziałowi w projekcie „Gishur: Connecting Communities” (*Gishur*, hebr. גִּישׁוּר – mosty) realizowanym we współpracy z Europejskim Instytutem Studiów Żydowskich PAIDEIA ze Sztokholmu 16 grudnia 2022 r. udaliśmy się do Poznania. Tam dotarliśmy do cukierni OVO, gdzie powitał nas jej właściciel, częstując gorącymi napojami oraz śniadaniem na słodko. Tutaj odbyły się warsztaty Gishur wokół tradycji szabatu, podczas których wspólne zajęliśmy się przygotowaniem ciasta potrzebnego do wypieku chałki. Prowadziliśmy również dyskusje o tematyce dotyczącej kultury żydowskiej, rozmawialiśmy między innymi o zasadach koszerności. W trakcie wizyty w Poznańskiej Gminie Żydowskiej odwiedziliśmy synagogę oraz w międzynarodowej grupie osób celebrowaliśmy szabat z kolacją szabatową. Było to dla nas nowe i bardzo interesujące doświadczenie. Filozofia dialogu to filozofia spotkania. Dzięki rozmowom przy szabasowym stole poznaliśmy różne punkty widzenia i nauczyliśmy się od siebie wzajemnego szacunku oraz otwartości. Chrześcijańsko-żydowskie spotkanie było praktycznym przykładem empatycznego podejścia do drugiego człowieka, który jest inny, często obcy. Tora i Szabat zostały urzeczywistnione w działaniu przekraczającym różne granice i podziały. Uczestnicy kolacji szabatowej mogli smakować wcześniej upieczone

Wypiekanie chałek w cukierni OVO
Źródło: zbiory prywatne – Alina Kobylecka.

Wizyta w Gminie Żydowskiej
Źródło: zbiory prywatne – Alina Kobylecka.

chałki. Na zakończenie pobytu w stolicy Wielkopolski udaliśmy się na spacer „Śladami poznańskich Żydów” połączony z Jarmarkiem Bożonarodzeniowym.

W trakcie roku akademickiego dialogowaliśmy także z lokalną historią i poznaliśmy wartości regionalnej kultury. Przed II wojną światową przy granicy polsko-niemieckiej (okolice Kargowej) mieszkali Wendowie, których tradycje obecnie kulturowane są za naszą zachodnią granicą. Mieliśmy okazję poznać zwyczaje mieszkańców Dolnych Łużyc, uczestnicząc w wydarzeniu z cyklu „Bliskie nieznane. Naukowe spotkania z tradycją i kulturą” pt. „Tradycje i zwyczaje na Dolnych Łużycach. Troska o zachowanie kultury mniejszościowej”. Monika Otto konstatuje, że „centralną kategorią edukacji międzykulturowej na gruncie polskim stało się pojęcie »pogranicza«, które to w największym stopniu zmagą się z szeroko pojętą problematyką migracji i zróżnicowania kulturowego mieszkańców” (Otto 2023, s. 141).

Interesują nas również lokalne wydarzenia artystyczne, stąd nasz udział m.in. w III Wielkanocnym Festiwalu Kameralnym w Pałacu w Starym Kisielinie. W trakcie recitalu wokalnego wysłuchaliśmy pieśni Roberta Schumanna (8 pieśni z cyklu *Miłość i życie kobiet*), Ludomira Różyckiego (6 pieśni op. 16) i Fernando Obradorsa (*Hiszpańskie pieśni klasyczne*). Muzyka zbliża ludzi, jest płaszczyzną porozumienia między nimi.

Przewodniczący naszego Koła podczas wakacyjnych miesięcy brał udział w wielu spotkaniach z reprezentantami różnych kultur. Pracownicy United Nations Development Programme podkreślają, że „każdy uczestnik dialogu podejmuje wysiłek, by uwzględnić punkt widzenia drugiej osoby nawet wtedy, gdy sprzeczności nadal się utrzymują. Żaden z uczestników dialogu nie porzuca własnej tożsamości, ale każdy na tyle uznaje stanowisko drugiej osoby, że zmienia swój sposób postępowania wobec niej” (Pruitt, Thomas 2007, s. 20-21). Jakub Niewiński był uczestnikiem międzynarodowego szkolenia „Teaching in Troubled Times” organizowanego przez Olga Lengyel Institute, następnie pojechał do Jerozolimy, gdzie brał udział w specjalistycznych warsztatach zorganizowanych przez International School for Holocaust Studies of Yad Vashem, z kolei w sierpniu gościł w Irlandii, by wygłosić referat pt. „Refugees – my Neighbors: Intercultural Communication challenges” podczas międzynarodowej konferencji „Global Minds and Hearts: Pathways towards a Sustainable Future”. W trakcie swoich podróży Jakub poznał wielu ciekawych ludzi i nawiązał współpracę naukową z badaczami z USA oraz Izraela.

Martha C. Nussbaum stwierdza:

Ludzie pochodzący z różnych środowisk kulturowych miewają problemy z rozpoznawaniem innych jako ‘swoich’, przynależących do tej samej wspólnoty rozumy. Dzieje się tak, ponieważ działania ludzkie oraz motywacje leżące u ich podłoża nie zawsze są oparte – choć powinny – na cierpliwym wysiłku interpretacji. Wyzwanie światowego obywatelstwa wymaga od potencjalnego obywatela postawy wrażliwego i rozumiejącego interpretatora. Dyspozycja ta jest kształtowana przez edukację na każdym jej szczeblu (Nussbaum 2008, s. 74).

Dialogiczne spotkania studentów z Uniwersytetu Zielonogórskiego z różnorodnością w Polsce i za granicą dowodzą, że są one dobrym sposobem „do rozwinięcia pozytywnej emocji w kierunku zrozumienia i docenienia różnic kulturowych, które promują odpowiednie i skuteczne zachowanie w komunikacji międzykulturowej” (Chen i Starosta, 1997, s. 1-16), w ten sposób bowiem kształtuje się wrażliwość międzykulturowa. Bennett traktuje rozwój wrażliwości międzykulturowej jako doskonalenie umiejętności przekształcenia własnej postawy nie tylko poznawczo, lecz także emocjonalnie i behawioralnie, kiedy jednostka przechodzi z etapu zaprzeczenia do etapu integracji w procesie rozwoju kompetencji międzykulturowych. Wrażliwe międzykulturowo osoby są w stanie osiągnąć poziom podwójnej tożsamości oraz integrować różnice kulturowe poprzez stopniowe przezwyciężanie problemów negocjowania lub ukrywania istnienia tych różnic (Bennett 2003, s. 155).

Działania Koła Naukowego „W Dialogu” są dowodem, że „najważniejsza dla promowania szacunku dla innego jest świadomość kulturowych różnic, stanowiąca niezbywalną podstawę dialogu” (Nussbaum 2008, s. 79).

Bibliografia

- Bennet M.J. (2003), *Developing intercultural sensitivity. An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity*, [w:] *Handbook of Intercultural Training*, edc. D. Landis, J.M. Banned, SAGE Publications, Inc, London-New Delhi.
- Chen G.M., Starosta W.J. (1997), *A Review of the Concept of Intercultural Sensitivity. Human Communication*, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED408634.pdf> [dostęp: 26.12.2023].
- Mall R.A (2000), *Intercultural Philosophy*, Rowman & Littlefield Publisher, New York.
- Nussbaum M.C. (2008), *W trosce o człowieczeństwo. Klasyczna obrona reformy kształcenia ogólnego*, Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.
- Otto M. (2023), *Znaczenie edukacji międzykulturowej w obliczu problemów współczesnego świata*, [w:] *Edukacja wczoraj, dziś, jutro*, red. M.M. Adamowicz, E. Pasterniak-Kobyłecka, A. Famuła-Jurczak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Popovic T., Seehausen Ch., Grande N. (2019), *Dialog i transformacja konfliktu. Podręcznik dla trenerek i trenerów*, Warszawa.
- Pruitt B., Thomas P. (2007), *Democratic Dialogue: A Handbook for Practitioners*, Quebec.

Budujemy mosty łączące przeszłość z teraźniejszością ku przyszłości (Koło Naukowe „W DIALOGU”)

Streszczenie: Niniejszy artykuł prezentuje praktyczną implementację założeń dialogu międzykulturowego opartego na filozofii spotkania oraz wrażliwości międzykulturowej. Według Guo-Ming Chena oraz Williama J. Starosty stanowi ona afektywną strategię budowania zrozumienia i akceptacji Innego. Autorzy, opisując działania Koła Naukowego „W Dialogu”,

przywołują refleksje Milтона J. Bennetta i jego koncepcję przejścia od etnocentrycznego podejścia do postaw etnorelatywistycznych w stosunku do różnorodności. Aktywności Koła Naukowego „W Dialogu”, działającego przy Instytucie Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych, wpisują się w ideę humanistyki integralnej promowanej przez amerykańską etyczkę Marthę C. Nussbaum.

Słowa kluczowe: wrażliwość międzykulturowa, dialog, filozofia spotkania, integracja

Building bridges to connect the past and present to the future (Scientific Group of students “In Dialogue”)

Summary: This article presents a practical implementation of the assumptions of intercultural dialogue based on the philosophy of encounter and intercultural sensitivity. According to Guo-Ming Chen and William J. Starosta, it constitutes an affective strategy for building understanding and acceptance of the Other. Authors, describing the activities of the Scientific Group of students “In Dialogue”, recalls the reflections of Milton J. Bennett and his concept of transition from ethnocentric to ethno-relativist attitudes towards diversity. The activities of the Scientific Group “In Dialogue,” operating at the Institute of Pedagogy in the Faculty of Social Sciences, are in line with the idea of integral humanities promoted by American ethicist Martha C. Nussbaum.

Keywords: intercultural sensitivity, dialogue, philosophy of encounter, integration